

**การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
Administration of Community Learning for Taking
up Right Occupations in Nong Lek Tambon Administration
Organization, Kosum Phisai District, Maha Sarakham Province**

**พรปวีณ์ หวานชม¹, สมชาย วงศ์เกษม² และสุทัศน์ แก้วคำ³
Pornpawe Whankom¹, Somchai Wongkasem² and Sutat Kaewkham³**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพ 2) แนวทางในการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล โดยใช้การประชุม และการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้บริหารและพนักงานส่วนตำบลหนองเหล็ก ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 40 คน ได้แก่ ประธานและกรรมการกลุ่มอาชีพ 4 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอข้อมูลด้วยตารางและการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัญหาสภาพการจัดการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า (1) ขาดแหล่งเรียนรู้ชุมชน (2) ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือนหลังฤดูทำนา และ (3) ปัญหาการว่างงาน

2) ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพ ตามการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ (1) การวางแผนเขียนโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ (2) การปฏิบัติกิจกรรมโดยการอบรมความรู้ด้านสัมมาอาชีพตรงกับความต้องการของประชาชน (3) ผลการสังเกตผู้เข้าร่วมการอบรมความรู้มีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลาที่กำหนด มีความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่เพื่อประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือนแก้ปัญหาการว่างงาน และ (4) การสะท้อนผลการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเข้าใจในการบริหารจัดการกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการวางแผนการบริหารจัดการการเรียนรู้ ดำเนินการบริหารจัดการเรียนรู้ วัดผล ประเมินผลการบริหารจัดการ และมีการปรับปรุงการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ABSTRACT

The research aimed to 1) study the state of learning in the community for taking up right occupations; 2) study the means of administering the development of learning potentiality in the community for taking up right occupations in Nong Lek Tambon Administration Organization, Kosum Phisai District, Maha Sarakham Province by using action research methodology which comprises 4 steps: planning, action, observation, and reflection. Meetings and workshop were used. The research group comprised 7 persons who were administrators and officers of Nong Lek Tambon Administration Organization. The informants consisted of 40 persons who were the chairpersons and committee members of 4 occupational groups of 10. The instruments used in the collection of data comprised an observation form, an interview form, and a questionnaire. The quantitative data were analyzed by using percentage, mean, and standard deviation. The data were presented in tables and a descriptive analysis.

The results are as follows:

1) Regarding the problems of learning organization in the community, it was found that (1) there was a lack of learning sources; (2) the people did not take up household supplementary occupations after the planting season, and (3) unemployment.

2) The results of the study on the means of administering the development of learning potentiality of learning in the community for taking up right occupations, according to the action research which included the following activities: (1) planning for writing a workshop project; (2) carrying out the activity of imparting the knowledge of the right occupations as needed by the people; (3) the observation on the trainees revealed their intention of self-development, and they cooperated in carrying out activities as scheduled. They were satisfied with the participation in the administration of learning in the community as well as using the knowledge they had learned in building new knowledge for taking up supplementary occupations in the households to solve the unemployment problem; and (4) the reflection of carrying out activities in the workshop revealed that the research group understood the administration of the workshop activities. There was planning of learning administration, taking the action of learning administration, measuring and evaluating of learning administration and there was improvement of learning administration, on the whole, in the high level.

Keywords : Administration of Community Learning

บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไขและการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิดการพัฒนา สมดุล ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และ ฉบับที่ 10 ก็ยังคงน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนที่มีอยู่ในประเทศและการบริหารจัดการความเสี่ยงให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยทุกคน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็ง มาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน

สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่ง เพื่อเป็นฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญได้แก่ การเสริมสร้างทุนทางสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับครอบครัว และชุมชนมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 1-7)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย สอดแทรกการพัฒนาคนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรมที่เกื้อกูล พัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นความคิดสร้างสรรค์ ปลูกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นและจิตใจที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย พัฒนาคนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการ

ของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 11) โดยพัฒนาและเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั่วไป อาทิ สถานศึกษา ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์กีฬา และนันทนาการ รวมทั้งเปิดพื้นที่ เวทีสาธารณะให้เป็น ศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนให้กับนักคิด และนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์ โดยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เข้าถึงอย่างสะดวกและใช้บริการได้เต็มศักยภาพ มีการผสมผสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้ พัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และจัดให้มีการวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชน การจัดการองค์ความรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านภาษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างโอกาสในการเรียนรู้ และการพัฒนาคนทุกคนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเด็ก เยาวชนและประชาชนที่อยู่นอกระบบ ทั้งที่เป็นเด็กในวัยเรียนที่ออกกลางคัน เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เพื่อส่งต่อเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือให้ได้เรียนรู้ตามศักยภาพและตามสภาพแวดล้อม รวมทั้งประชาชนที่ต้องการทักษะเพิ่มเติมในการประกอบสัมมาอาชีพ โดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่น ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบและการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 49)

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกัน ให้คนในชุมชน โดยการสนับสนุนการค้นหาลักษณะอันโดดเด่นของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยอนุรักษ์และฟื้นฟู ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม

คิดและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น บนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ในชุมชน การศึกษาตลอดองค์ความรู้ของชุมชน การจัดการตนเองได้ตามบริบทของพื้นที่ และการถ่ายทอด ภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ และสร้างค่านิยมให้คนไทยภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทาง วัฒนธรรม เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียนเพื่อให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 50-51)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐาน แห่งรัฐ ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม มาตรา 80 ได้กล่าวไว้ว่า “ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนองค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” ซึ่งตามความดังกล่าวนี้จะต้องกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา จากการรวมอยู่ที่ศูนย์กลางเพียงแห่งเดียวไปยังท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นมีสิทธิและส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน นั้น ๆ อันจะก่อให้เกิดการแก้ปัญหาการศึกษาที่เกิดในปัจจุบัน ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐาน แห่งรัฐ ส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ได้กล่าวไว้ว่า “กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริม

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดจนทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550 : 21-24)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ส่วนที่ 2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น มาตรา 42 ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 26-27) ดังนั้นการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติให้กับสถานศึกษา และสร้างความมั่นใจว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถพัฒนาเยาวชนของชาติของชุมชน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชุมชนและสังคมได้อย่างมีความสุข

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก ถือเป็นองค์กรที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด มีความรู้ความเข้าใจ ในปัญหาและความต้องการของชุมชน และมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนอยู่มากมาย เช่น แหล่งเรียนรู้กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้าย กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มแปรรูปสมุนไพร กลุ่มอาชีพหมอนพักทอง เป็นต้น ซึ่งแหล่ง

เรียนรู้ที่กล่าวมานี้คือแหล่งการเรียนรู้ฐานวัฒนธรรมในชุมชน มีพื้นที่ มีธรรมชาติแวดล้อม มีคนหลายวัยอยู่ร่วมกัน แต่ละคนมีความรู้ ความชำนาญในตัวเองที่ได้จากประสบการณ์ชีวิต การทำงาน และการสืบทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ความรู้ในตัวเองเหล่านี้ล้วนมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกัน (คณะกรรมการปฏิรูป, 2554 : 11) หากไม่มีการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ดี ภูมิปัญญาความรู้และความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่หลากหลาย เช่น อาชีพการทอเสื่อกก การทอและแปรรูปผ้าฝ้าย การแปรรูปสมุนไพร และการผลิตหมอนพักทอง ก็อาจจะหายไปตามกาลเวลา และคนรุ่นหลังก็ไม่สามารถเรียนรู้ความรู้ที่ถ่ายทอดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชน และอาจส่งผลกระทบต่อประกอบสัมมาชีพ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก เป็นองค์กรที่มีศักยภาพที่จะเข้าถึงตัวบุคคล และเป็นหน่วยงานที่คอยให้ความช่วยเหลือ ประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพให้ยั่งยืนสืบไป กกกกกกกกดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ ว่ามีการบริหารจัดการและมีศักยภาพอย่างไร รวมถึงแนวทางในการบริหารจัดการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลในการบริหารวางแผนการบริหารจัดการเรียนรู้ในชุมชน และเป็นข้อมูลในการสนับสนุนส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็กสามารถเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการเรียนรู้ชุมชน เพื่อประกอบสัมมาชีพได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

เนื้อหาในการบริหารจัดการครั้งนี้มุ่งบริหารจัดการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยมุ่งบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ชุมชน 4 แห่ง ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ชุมชนกลุ่มสตรีทอผ้าฝ้าย

2. แหล่งเรียนรู้ชุมชนกลุ่มทอเสื่อ

3. แหล่งเรียนรู้ชุมชนกลุ่มแปรรูปสมุนไพร

4. แหล่งเรียนรู้ชุมชนกลุ่มอาชีพหมอนฟักทอง

ขั้นตอนการดำเนินการบริหารจัดการและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ ตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Planning)
2. ขั้นปฏิบัติตามแผน (Action)
3. ขั้นการสังเกต (Observation)
4. ขั้นสะท้อนผลผลการปฏิบัติ

(Reflection)

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาเฉพาะการบริหารจัดการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพในพื้นที่ตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 8 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน

1.1.2 ผู้ร่วมวิจัย จำนวน

7 คน ได้แก่

1) นายกองค์การบริหาร

ส่วนตำบลหนองเหล็ก จำนวน 1 คน

2) รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก จำนวน 2 คน

3) เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก จำนวน 1 คน

4) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน

5) นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน

6) ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 เด็ก เยาวชน และประชาชน จำนวน 50 คน

2.2 ประธานกลุ่ม, รองประธานกลุ่ม 2 คน, เจริญฤๅณ, เลขานุการและกรรมการ 5 คน จากกลุ่มอาชีพดังต่อไปนี้

2.2.1 กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้าย จำนวน 10 คน

2.2.2 กลุ่มทอเสื่อ จำนวน 10 คน

2.2.3 กลุ่มแปรรูปสมุนไพร จำนวน 10 คน

2.2.4 กลุ่มอาชีพหมอนฟักทอง จำนวน 10 คน

3. ขอบเขตของพื้นที่ กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

4. ขอบเขตของระยะเวลา กำหนดขอบเขตการศึกษาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2555 – มิถุนายน 2556

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 สํารวจสภาพปัจจุบันปัญหาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ

1. วัตถุประสงค์ เพื่อทราบสภาพปัญหาการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2. เป้าหมาย

2.1 ทราบสภาพปัจจุบันปัญหาและการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2.2 ออกแบบเครื่องมือในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน เพื่อการประกอบสัมมาชีพ ตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

3. เครื่องมือในการดำเนินการ

3.1 แบบสังเกต

3.2 แบบสัมภาษณ์

3.3 แบบสอบถาม

4. ระยะเวลา 3 เดือน กรกฎาคม - กันยายน 2555

5. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กเยาวชน ประชาชนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 50 คน

6. วิธีดำเนินการวิจัย

6.1 ประชุมปรึกษาหารือร่วมกับผู้ร่วมวิจัย รวบรวมข้อมูล ประเด็นปัญหา

6.2 ศึกษาการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

6.3 สร้างเครื่องมือ หากคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการดังนี้

6.3.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.3.2 ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

6.3.3 สร้างแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

7. ผลลัพธ์ที่ได้ คือ ข้อมูลสภาพปัจจุบันปัญหาการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ระยะที่ 2 การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

1. วัตถุประสงค์ เพื่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2. เป้าหมาย เด็ก เยาวชนและประชาชนผู้สนใจในตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 50 คน

3. เครื่องมือ

3.1 แบบสังเกต

3.2 แบบสัมภาษณ์

3.3 แบบสอบถาม

4. ระยะเวลา 4 เดือน จากเดือน กันยายน - ธันวาคม 2555

5. วิธีดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ใช้ 4 ขั้นตอน ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแท็กการ์ด (Kemmis and McTaggart, 1988 : 11 - 15) มีรายละเอียดในการปฏิบัติดังนี้

5.1 ขั้นวางแผน (Planning)

5.1.1 เตรียมความพร้อมผู้ร่วมวิจัย โดยแนะนำให้ความรู้ ความเข้าใจ ประชุม

ปรึกษาหารือ หาข้อตกลง แนวทางการบริหารจัดการ การเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัด มหาสารคาม

5.1.2 การกำหนดกลยุทธ์ การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบ สัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม

5.1.3 แผนปฏิบัติการ (Action Plan) ผู้วิจัยได้กำหนดแผนปฏิบัติการ เพื่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบ สัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดมหาสารคาม

กลุ่มผู้ร่วมวิจัย กลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูล

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 8 กลุ่มประกอบ ด้วย

- 1.1 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน
- 1.2 ผู้ร่วมวิจัย จำนวน 7 คน ได้แก่
 - 1) นายกองค์การบริหารส่วน ตำบลหนองเหล็ก จำนวน 1 คน
 - 2) รองนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองเหล็ก จำนวน 2 คน
 - 3) เลขาธิการองค์การบริหาร ส่วนตำบลหนองเหล็ก จำนวน 1 คน
 - 4) ปลัดองค์การบริหารส่วน ตำบล จำนวน 1 คน
 - 5) นักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน
 - 6) ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน

2. กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) เด็ก เยาวชน และประชาชน จำนวน 50 คน

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants)

จำนวน 40 คน คัดเลือกจาก ประธานกลุ่ม, รองประธาน กลุ่ม 2 คน, เภรัญญิก, เลขานุการและกรรมการ 5 คน จากกลุ่มอาชีพดังต่อไปนี้

- 3.1 กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้าย จำนวน 10 คน
- 3.2 กลุ่มทอเสื่ออก จำนวน 10 คน
- 3.3 กลุ่มแปรรูปสมุนไพร จำนวน 10 คน
- 3.4 กลุ่มอาชีพหมอนฟักทอง จำนวน 10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการ บริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ
 2. สัมภาษณ์ โดยจัดทำแบบสอบถาม ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 98 คน
- ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ได้จัดเก็บข้อมูลตาม ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน (PAOR) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ชั้น	ข้อมูลที่ต้องการ	เครื่องมือที่เก็บ ข้อมูล	ผู้รับผิดชอบ	แหล่ง ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล	ช่วง เวลา ที่เก็บ
P	สภาพปัจจุบันและ ปัญหาและวางแผน	แบบสัมภาษณ์	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	40 คน	ก.ค.-ก.ย. 2555
A	วิธีการบริหาร พัฒนาการเรียนรู้ ชุมชนเพื่อการ ประกอบสัมมาชีพ	แบบสังเกต แบบสอบถาม	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	ผู้ร่วมวิจัย กลุ่มเป้าหมาย	ต.ค.-ธ.ค.2555
O	วิธีการการบริหาร กำกับติดตาม	แบบสังเกต แบบสอบถาม	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล ผู้ร่วมวิจัย	ก.ค.-ธ.ค. 2555
R	ผลการบริหาร จัดการ ข้อเสนอ แนะ ปัญหาและ อุปสรรค ถอดบทเรียน	แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม	ผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย	ผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล	ธ.ค. 2555

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้
ในชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพในพื้นที่องค์การบริหาร
ส่วนตำบลหนองเหล็ก ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์
ข้อมูลจากการประชุม และระดมความคิด

ตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางในการบริหาร
จัดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการ
ประกอบสัมมาชีพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล
ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการตอบ
แบบสอบถาม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าเฉลี่ย (Mean) มีสูตรดังนี้ (บุญชม
ศรีสะอาด, 2543 : 102)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum x$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
— ในกลุ่ม
 n แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

2. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard
Deviation) มีสูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 102)

$$S. D. = \sqrt{\frac{\sum (x - \bar{x})^2}{n - 1}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 x แทน คะแนนแต่ละตัว
 \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 \sum แทน ผลรวม
 n แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ผลจากการศึกษาปัญหาสภาพการจัดการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า (1) ขาดแหล่งเรียนรู้ชุมชน (2) ไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือนหลังฤดูทำนา และ (3) ปัญหาการว่างงาน

2. ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ผลการศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพ ตามการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ (1) การวางแผนเขียนโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ (2) การปฏิบัติกิจกรรมโดยการอบรมความรู้ด้านสัมมาอาชีพตรงกับความต้องการของประชาชน (3) ผลการสังเกตผู้เข้าร่วมการอบรมมีความรู้ความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง และให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลาที่กำหนด มีความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่เพื่อประกอบอาชีพเสริมในครัวเรือนแก้ปัญหาการว่างงาน และ (4) การสะท้อนผลการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเข้าใจในการบริหารจัดการกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการวางแผนการบริหารจัดการการเรียนรู้ วัดผลประเมินผลการบริหารจัดการ และมีการปรับปรุงการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพในองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบปัญหาการขาดแหล่งเรียนรู้ การประกอบอาชีพ และปัญหาการว่างงาน ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแหล่งเรียนรู้ คือ การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โดยให้กลุ่มอาชีพในตำบลเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการประกอบสัมมาชีพ ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน และจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย สอดแทรกการพัฒนาคนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรมที่เกื้อกูลพัฒนาทักษะให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นความคิดสร้างสรรค์ ปลุกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และจิตใจที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย พัฒนาคนด้วยการเรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชนและสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 11) ปัญหาการประกอบอาชีพ ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพ คือ มีการจัดฝึกกิจกรรมเชิงปฏิบัติการด้านการฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่หลากหลาย

หลายและตรงตามความต้องการของประชาชน มีการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้ พัฒนางค์ความรู้ของท้องถิ่นจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และจัดให้มีการวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชน การจัดการองค์ความรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านภาษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาคนทุกคนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน และประชาชนที่อยู่นอกระบบ ทั้งที่เป็นเด็กในวัยเรียนที่ออกกลางคัน เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เพื่อส่งต่อเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือให้ได้เรียนรู้ตามศักยภาพและตามสภาพแวดล้อม รวมทั้งประชาชนที่ต้องการทักษะเพิ่มเติมในการประกอบสัมมาอาชีพ โดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่นในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบและการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 :49) ปัญหาการว่างงาน จากการประชุมปรึกษาหารือและระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการว่างงาน คือ การหางานให้ทำ โดยต่อเนื่องจากปัญหาการขาดแหล่งเรียนรู้ ปัญหาการประกอบอาชีพ โดยการฝึกอาชีพให้ตามความถนัดของแต่ละบุคคล หลังจากฝึกอาชีพแล้ว ก็ให้มีการสนับสนุนงบประมาณโดยผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม พัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชนโดยการสนับสนุนการค้นหาอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร

ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ในชุมชน การศึกษาถอดองค์ความรู้ของชุมชน การจัดการตนเองได้ตามบริบทของพื้นที่ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ และสร้างค่านิยมให้คนไทยภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิด ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียนเพื่อให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 50-51) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ บี. อินทรีย์นโด (Indriyanto, 1993 : 3418-A) พบว่า ในระหว่างตัวแปรบ้านและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพราะผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงขึ้น เมื่อเทียบกับแหล่งชุมชนใดก็ตามที่ได้รับความร่วมมือจากบ้านและแหล่งชุมชนน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็มีแนวโน้มต่ำลง กกกกกกผลจากการอบรมเชิงปฏิบัติการขององค์กรการบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง ซึ่งจะเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลาที่กำหนด โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจในการฝึกอาชีพ มีความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่ มีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม จัดการการอบรม มีความพึงพอใจที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน อยู่ในระดับ มาก และกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเข้าใจในการบริหารจัดการกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ดังจะเห็นได้จากการตอบแบบสอบถาม การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีการวางแผนการบริหารจัดการการเรียนรู้ มีการดำเนินการบริหารจัดการเรียนรู้ มีการวัดประเมินผลการบริหารจัดการและมีการปรับปรุงการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 3.96 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของบุญส่ง ศุภเดช (2549 : 107) การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสังกัดศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้การมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทำให้การบริหารจัดการเรียนรู้ในชุมชนประสบผลสำเร็จ และสอดคล้องกับการศึกษาของทรงรัตน์ ศรีสารคาม (2553 : 145 - 146) พบว่ากระบวนการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโรงเรียนและชุมชนบ้านเม่นใหญ่ เป็นการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชนโดยผ่านการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน วิเคราะห์บริบทของชุมชน ร่วมกันกำหนดประเด็นที่จะสร้างความร่วมมือ และตั้งเป้าหมายในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยทุกขั้นตอนเป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เสนอแนวทางการสร้างความร่วมมือต่อการบริหารการศึกษาของโรงเรียนบ้านเม่นใหญ่ จากการสร้างความร่วมมือในการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับโรงเรียนและชุมชนบ้านเม่นใหญ่ ซึ่งประกอบด้วย สำรวจแหล่งเรียนรู้ชุมชนบ้านเม่นใหญ่ จัดเวทีเสวนาในชุมชน จัดสนทนากลุ่ม โดยมีปราชญ์ชาวบ้านถ่ายทอดชุดความรู้ การกำหนดคุณลักษณะของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ในชุมชน สร้างข้อตกลงความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนบ้านเม่นใหญ่ นำเสนอกระบวนการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนและโรงเรียนบ้านเม่นใหญ่ โดยได้เสนอผ่านกลุ่มเป้าหมายทั้งในชุมชน และ

กลุ่มเป้าหมายในโรงเรียน มีวิธีการนำเสนอผ่านที่ประชุมของชุมชนและโรงเรียน จัดทำสารสนเทศผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของโครงการศูนย์ทางไกลเพื่อพัฒนาการศึกษาและพัฒนาชนบท และผลการดำเนินงานทำให้เกิดโครงการศึกษาดูงานบุคลากรในชุมชนร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนเพื่อนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีในชุมชน และทางโรงเรียนได้นำนักเรียนเข้ามาเรียนในแหล่งเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้น

การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ดำเนินการตามหลักวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) 4 ขั้นตอน โดยการใช้กลยุทธ์การประชุมปรึกษาหารือ และการอบรมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการเรียนรู้ชุมชน คือ กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการฝึกอาชีพ พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในชุมชน คือ ปัญหาการขาดแหล่งเรียนรู้ ปัญหาการประกอบอาชีพ และปัญหาการว่างงาน และเกิดการระดมความคิดเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาพร้อมกัน โดยให้มีการจัดตั้งแหล่งเรียนขึ้นในตำบลหนองเหล็ก และให้กลุ่มอาชีพเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านอาชีพให้แก่ประชาชนที่สนใจ

สรุปผลการวิจัย

1. การประชุมปรึกษาหารือและระดมความคิด ได้ข้อปัญหาในการบริหารจัดการการเรียนรู้ในชุมชน คือ ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในชุมชนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทาง ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ทราบสภาพปัญหา คือ ปัญหาการขาดแหล่งเรียนรู้ ปัญหาการประกอบอาชีพ และปัญหาการว่างงาน

ปัญหาการขาดแหล่งเรียนรู้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแหล่งเรียนรู้ คือ การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้โดยให้กลุ่มอาชีพในตำบลเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการประกอบสัมมาชีพ ซึ่งไม่เป็นไปตามยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอด

ชีวิตอย่างยั่งยืน ปัญหาการประกอบอาชีพ ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพ คือ มีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการฝึกอาชีพต่าง ๆ ที่หลากหลายและตรงตามความต้องการของประชาชน โดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่น ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ยู่นอกระบบ และการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการว่างงาน ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการว่างงาน คือ การหางานให้ทำโดยต่อเนื่องจากปัญหาการขาดแหล่งเรียนรู้ ปัญหาการประกอบอาชีพ โดยการฝึกอาชีพให้ตามความถนัดของแต่ละบุคคล หลังจากฝึกอาชีพแล้วก็ให้มีการสนับสนุนงบประมาณโดยผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชนโดยการสนับสนุนการค้นหาลักษณะ อันโดดเด่นของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก

2. ผลจากการอบรมเชิงปฏิบัติการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง ซึ่งเห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามเวลาที่กำหนด โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจในการฝึกอาชีพ เห็นได้จากการตอบแบบสอบถามซึ่งมีความพึงพอใจในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน มีความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการสร้างความรู้ใหม่ก็มีความพึงพอใจในการส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน มีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม จัดการการอบรม มีความพึงพอใจที่

ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน อยู่ในระดับมาก และกลุ่มผู้ร่วมวิจัยเข้าใจในการบริหารจัดการกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ ดังจะเห็นได้จากการตอบแบบสอบถาม การบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีการวางแผนการบริหารจัดการการเรียนรู้ มีการดำเนินการบริหารจัดการเรียนรู้ มีการวัดประเมินผลการบริหารจัดการและมีการปรับปรุงการบริหารจัดการการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 3.96

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัยพบว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน ทำให้การบริหารจัดการเรียนรู้ดีขึ้น ดังนั้นในการจัดกิจกรรมหรือส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน ต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด

2. จากการวิจัยพบว่า การประชุมเพื่อปรึกษาหารือของบุคลากรที่รับผิดชอบการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รับรู้สภาพปัญหาพร้อมกัน ร่วมวางแผนในการแก้ไขปัญหาและหาแนวทางแก้ไข จึงจะทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ ดังนั้นในการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ควรมีการจัดการประชุมด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคิดการดำเนินงานของบุคลากรทุกคน

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อการประกอบสัมมาชีพ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนทั้งด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการปฏิรูป. (2554). **แนวทางปฏิรูปการ**

ศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทีคิวพี.

ทรงรัตน์ ศรีสารคาม. (2553). **กระบวนการสร้างความ**

ร่วมมือในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใน

ชุมชน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเม่น

ใหญ่ อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

บุญชม ศรีสะอาด. (2543). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่

ที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สุวีริสสาร.

บุญส่ง ศุภเดช. (2549). **การมีส่วนร่วมของประชาชน**

ในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สังกัด ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

จังหวัดนครราชสีมา ตามทัศนะของ

ประธานกรรมการและครูศูนย์การเรียนรู้

ชุมชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร

มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครราชสีมา).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ**

และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-

2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะ

กรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544).

ทฤษฎีการเรียนรู้ในแนวทางการจัด

กิจกรรมตามพระราชบัญญัติการศึกษา

แห่งชาติ พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550).

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2550 กรุงเทพฯ: สำนักการ

พิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทน

ราษฎร.

Indriyanto, B. (1993).The relative contribution

of home and Community Resources

to Primary Student achievement in

Indonesia (Home Resources).

Dissertation Abstracts Internation

nal. 53(6).

Kemmis, S. And R. McTaggart. (1988). **The**

Action Research Planer. 3rd ed.

Geelong : Deakin University.